

Goriške vesti.

Iz Kazelj poročajo: — Pevski zbor društva „Dava zar“ izreka najsrčnejšo zahvalo g. A. Baši, učitelju in pevovodji, za njegovo požrtvovalno in neumorno delo v prid društva in za neprecenljiv dar pev. zboru. G. učitelj je tako dober, da podučuje brezplačno učenje petja. Od kar je g. učitelj pri nas, že skoraj štiri leta ni pri našem društvu nikakega razpora, ampak lepo složno deluje. Društvo je tudi pod vodstvom njega napravilo par veselje, ki so se prav z lepim uspehom izkazale. Društvo je tudi napravilo letos lep izlet v Potojnisko jama na binkoštni ponedeljek, pri katerem ni manjkalo lepe zabave z ubranim pečjem. Toraj kličemo: le tako naprej društvu v napredek! G. Baši želimo, da bi bil še dolgo časa pri nas. (Ta zahvala nam kaže, kako cenimo naše ljudstvo delo učitelja, ako ni nahujskano od sovražnikov šole. — Op. uredn.)

Laški otroški vrtec otvorijo s prihodnjim šolskim letom v Stračicah, kamor bodo lovili slovensko dečo tvorniških delavcev. CM podružnica naj ukrene, če možno, kar treba, da se v tem ogroženem kraju paralizira delovanje laške potujočevalnice.

Iz Komna nam pišejo: Pri nas v sezanskem političnem in šolskem okraju smo 28. junija t. l. zaključili šolsko leto 1909/10. — Po sv. maši zahvalnici, pri kateri je šolska mladina pela nabožne pesmi, končno pa cesarsko pesem. Nato je učiteljsko razdelilo po razredih šolska naznanila in šolski voditelji so s primernim govorom oddali odpustnice in odhodnice. — Prihodnje šolsko leto 1910/11 se prične 1. septembra. Ker je pa 1. septembra četrtlet in ima mladina in učiteljsko pravico do prostega četrtka, se baje prične šolsko leto v petek, 2. septembra, ako ne bo temu nasprotoval c. kr. okrajni šolski svet. — Tudi c. kr. gimnazija v Gorici je zaključila 28. junija svoje šolsko leto. Ta zavod je obiskoval skupaj 623 dijakov, in sicer 302 Slovencev, 263 Italijanov in 50 Nemcev. Odličnjakov je 68, za vstop v višji razred je sposobnih 383, sploh sposobnih za vstop v višji razred 51, k preizkušnji je pripuščenih 16, nesposobnih 93, zaradi bolezni k preizkušnji dopuščenih 12. — Iz našega okraja pohajajo dijaki v gimnaziji v Gorici in v Trstu. Med zgoraj omenjenimi odličnjaki jih je iz komenskega sodnega okraja štiri. Ti so: Rudolf Adamič iz Natrežine, Ivan Okretič iz Kostanjevice, Alojzij Turk iz Komna in Mihael Zavadlav iz Velikega dola. Poročila o gimnaziji v Trstu še nimamo. Letos se bo glasom odloka z dne 14. aprila 1910, št. 15.946, ministrstva za bogočastje in pouk vršil kurz za kmetijski nadaljevalni tečaj za učitelje ljudskih šol na slovenskih kmetijskih šolih v Gorici. Ta tečaj bo trajal od 25. julija do vključno 28. avgusta t. l. v svrhu, da učitelji pridobe tem potom sposobnost, učiti in voditi kmetijske nadaljevalne tečaje v zvezi z ljudskimi šolami, ki se nameravajo osnovati po raznih okrajih. — V slovenski tečaj se sprejme 17 učiteljev iz Goriške in 3 iz Istre. Oziralo se bo na mlajše, marljive in vnete učitelje, ki imajo veselje do kmetijstva in od katerih je pričakovati, da bodo vršili svojo dolžnost na v bodočo osnovanem kmetijskem tečaju dotične šole. Ministrstvo zagotavlja učiteljem, ki se udeležijo tega tečaja, primerno potnino (voznino po železnici) od službenega kraja v Gorico in nazaj, dalje brezplačno stanovanje v internatu kmetijske šole, popolno prehranitev in postrežbo, kakor tudi stipendij od 50 kron. — To je tečaj kaj lepo in šarmantno. — Pozvani učitelji v ta tečaj se bodo morali zavezati, da ga bodo redno obiskovali, odnosno da povrnejo njim naklonjeno podporo v primeru, da ne bi dovršili tečaja iz kakršnegakoli razloga. Dotični reversi se bodo hranili na uradu c. kr. namestništva. Iz našega sezanskega okraja se odpošlje štiri učitelje v omenjeni tečaj. Šolska vodstva so vabljeni, da javijo o c. kr. okrajnemu šolskemu svetu one učitelje, ki se oglašajo za udeležitev omenjenega tečaja in okrajni šolski svet bo v bodoči seji sklepal o tem. — Imena dotičnih učiteljev poročam priložno. — Prav umestno je, da vlada namerava ustanoviti v nas take kmetijske nadaljevalne tečaje, zakaj večkrat se dogaja, da se 14 letni dečki po zakonitem izšolanju ne posvetijo rokodelstvu, ampak ostanejo doma kot kmetje, poljedelci, bodoči posestniki. Tako dospemo v svoji starosti do vojaške dobe. Ako se za vojaka usposobijo, ostanejo tam 3 leta. Vrnivši se domov, se oddaljujejo svojemu kmetiškemu poklicu. Ako niso v vojaške potrjeni, pa ostanejo še dalje kmetovalci, dninarji ali pa pomagajo doma. Dečki te dobe od 14. do 20. ali 21. leta navadno malo ali celo nič ne čitajo, ako ni v dotični vasi primerne knjižnice, iz katere zajema mladina nadaljno naobraževanje. Tuintam čitajo kakšne malovredne časopise in malo jih je, ki čitajo dobrih knjig. Taka mladina živi tjavendan in sčasoma pozablja, kar se je v šoli učila. — Umestno je tečaj, da se ustanovijo za tako mladino kmetijski nadaljevalni tečaji. Seveda se ne morejo take šole ustanoviti v vsaki vasi ali občini. Ustanovijo se naj pa tam, kjer so razmere ugodne za tako šolo. Za ustanovitev kmetijskega nadaljevalnega tečaja mora biti občina v n e t a, zakaj šole potem je vredna, da jo šolske oblasti glede tega podpirajo. Z ozirom na to je potrebno, da imamo za ta tečaj

sposobne učitelje. Takih imamo že več v nas, a skrbeti moramo za naraščaj in zbog tega so nameravani tečaji za učitelje na kmetijski šoli v Gorici velevažnost. — Ako se taki tečaji uveljavijo in uvedejo, se mora skrbeti, da postanejo obligatorni in krajevnim razmeram primerni. Ako nima ta šola take podlage, je mrtvo rojeno dete. — Proti zamudnikom te šole se bo moral baš tako strogo postopati kakor se vsak dan — do 14. leta — s šolo obiskujočo mladino. Glede tega je Koroška že izdelala temu pouku primeren zakon, in kmetijska društva in deželni kulturni sveti so se s tem že bavili. Baš tako kakor se vlada sedaj pobriga za snovanje kmetijskih nadaljevalnih tečajev, baš tako dela na to, da se snujejo obrtno-nadaljevalni tečaji ali obrtno šole. — Da se pridobi sposobnih učiteljev v ta namen, se vrši letos v Ljubljani strokovni tečaj za izobrazbo takih učiteljev. Tečaj se je pričel na c. kr. umetno-obrtni šoli v Ljubljani 15. aprila in bo trajal do 15. avgusta t. l. Iz našega okraja so v tem tečaju Rustija, učitelj v Komun; Macarol, učitelj v Natrežini; Pahor, učitelj v Sezani in Medič, nadučitelj v Gabrovici. Ta tečaj za izobrazbo učiteljev v risanju na omenjeni obrtni šoli se vrši po nalogu c. kr. ministrstva za javna dela. Učitelji, ki so se posvetili pouku na tej šoli, so dobili trimesečni dopust ter dobivajo poleg svoje plače 60 K mesečne podpore. Obrtno-nadaljevalne šole dajejo nadaljno naobrazbo že izšolanim dečkom, ki so se posvetili rokodelstvu. Take šole so že ustanovljene v vseh naprednih državah, n. pr. v Nemčiji, na Badenem, Saksonskem, Pruskem itd. Tudi v Avstriji je že nebroj takih šol. Glede tega omenja že šolski zakon z dne 14. maja 1869 v § 10. sledeče: „Mit besonderer Rücksicht auf die Bedürfnisse des Ortes können mit einzelnen Schulen Fachkurse, welche spezielle landwirtschaftliche oder gewerbliche Ausbildung gewähren, verbunden werden.“ — Umestno je tedaj, da se kmetijske in obrtnonadaljevalne šole kolikor možno v Sloveniji ustanavljajo in širijo, ker te šole polagajo obširno izobrazbo narodu. Pedagog doktor A. G. Lindner piše: „Es sei zu wünschen, daß möglichst viele Fachschulen entstehen und daß die Lehrerschaft sich an solchen Bestrebungen kräftig beteilige.“ V to kličem z Gregorčičem: „Bog daj! Bog daj!“

Zrelostni izpiti na c. kr. ženski učiteljski v Gorici so končali v soboto, dne 2. t. m., s sledečim uspehom: z odliko so napravile: Ambröžič, Dugar, Krebelj, Lutman, Marušič, Mlekuž (s slovenskim in nemškim učnim jezikom). Dalje Požar, Soban, Stegu, Škarpja (s slovenskim, hrvaškimi in nemškim učnim jezikom), Strauss, Trdan, Večaj, vse tri s slovenskim in nemškim učnim jezikom. — Z dobrim uspehom so napravile: Birsa, Cej, Cigoj, Delkot, Hrast, Ivančič, Jerman, Kaucler, Kratk, Lah, Lavrenčič, Lenarčič, Malič, Miseric, Molar, Pagou (s slovenskim in nemškim učnim jezikom), Pahor, Pečar, Petrič, Rukli, Štih, Turko.

Poročil se je dne 4. julija t. l. v Avtchahov. Rihard Gorjup, učitelj-voditelj, z gospico Gabrijelo Gabrijelčičevo od tam. Novoporočencema vse najboljši!

Zlobna sirovost. Kolega iz ajdovskega sodnega okraja na Goriškem je oštel 17. junija t. l. sedemnajstletnega mladeniča iz društva Orlov, ker je šel demonstrativno mimo njega, ne da bi ga bil pozdravil ter se mu je vrhu vsega še celo nesramno rogol. — O tem dogodku je nato kolega v prijateljskem pogovoru pripovedoval domačemu župniku in katehetu na šolskem hodniku v neposredni bližini odprte šolske sobe, kjer so se zabavali učenci, ki jim je bil dovoljen navaden kratek odmor. — V dotičnem kraju je šola v privatni hiši, kjer se nahajata tudi gostilnica in mizarska delavnica; istotam stanujejo tudi druge stranke. — Šolski hodnik je odprt ter stoji uprav nad javno cesto. — Slabo jo je izkupil ubogi kolega za svojo povest, zakaj prečastni se je krepko in jako značilno za krščanskega duhovnika potegnjal za nadebudnega Orla, ljubljanske njegovega. Vpil je v „sveti“ jeziki ter ni iz prevelike vnetosti „za dobro“ niti opazil, da se učenci radovedno ozirajo proti hodniku in stikajo glave ter da se je neka ženska, nahajajoča se v bližini, plašno skrila v hišo, ker se je zbalu kakakega pričevanja: „In na take stvari se ozirate in zaradi tega jezite?! Jaz na to nič ne dam. Kako se vi drznete pritoževati se zaradi takih odnošajev, ki se sami nahajate v družbi onih ljudi, ki hodijo s... pred moj farovž!“ — In vpil je prečastni tako in tako dalje po hodniku, po stopnicah ter odhajaje junaško še celo po cesti; zlasti je kričal o brezverstvu, frama-zonstvu in o liberalnih časopisih, češ, vse to goji in pospešuje kolega pri ljudstvu, ki pa se zaveda slabih učiteljev namenov ter pozna vse njegove grde lastnosti. Tudi je trdil, da je deželni šolski svet v neki aferi, ki jo je župnik kot katehet zakrivil lansko leto, razsodil njemu v prilog, ne pa kolegu, ki ni storil nič drugega nego svojo dolžnost. — Seveda je bovedal gospod s tem eno izmed debelih, zakaj kolega ima dotično razsodbo deželnega šolskega sveta v rokah. — Nekoč se je ta gospod izrazil proti dvema kmetoma, da je kolega — makako! — Ali res ni oblasti, ki bi energično preprečila take sirovosti pri političnih duhovščini?! Zakaj je potemtakem or-

dinarjat tukaj? — Malo pred 17. junijem je kolega zakril neko drugo aferico župnikovo s plaščem kolegialnosti. To ima sedaj za plačilo! — Ako je kdo radoveden na ime dotičnega služabnika cerkve, mu lahko ustrežejo.

Javna zahvala. Tolminsko učiteljsko društvo je pretečeno leto naročilo pri g. Bitezniku, kamnoseku — kiparju v Gorici, spominsko ploščo pok. tov. Andreju Volariču. — To delo je g. Biteznik izvršil brezplačno. — Podpisani odbor se mu za ta velikodušni dar najiskrenejše zahvaljuje ter ga obenem vsemu učiteljsstvu toplo priporoča. — Svoji k svojim! — Odbor Tolminskega učiteljskega društva.

Grahovo ob Bači. K vsoti 200 kron, ki jo je sklenilo plačati „Tolminsko učiteljsko društvo“ družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za obrambni sklad, so poleg že objavljenih prispevali sledeči: Andrej Bensa 2 K, Albert Dominco 5 K, Berta Pagou 2 K, Ferdo Jelinčič 2 K. Imamo torej zbranih 175 K 70 h. Kdor še ni prispeval, naj doposlje preden mogoče.

Istrske vesti.

D. C. M. za Istro je zborovala dne 5. jun. na otoku Cresu. Iz poročila tajnikovega je bilo posneti, da šteje dr. okolo 70 podružnic in vzdržuje 28 šol, ki so po večini enorazrednice, in 51 učnih oseb. Otroci pohajajo povsod te šole z velikim veseljem, ljudstvo se jih oklepa, postaja bolj zavedno in se probuja. Blagajnikovo poročilo izkazuje okolo 130.000 K dohodkov; k tej vsoti so doprinesle užigalice 25.000 kron in 7000 K so poslali hrvaški izseljenci iz Amerike. Stroški so narasli v preteklem letu na 120.000 K. — Družba sv. C. in M. za Istro ima le 3 otročje vrtece, zato pa skrbi za šoli odrasle deklice z nadaljevalnimi tečaji, kar je pa sicer še v razvitku. V nadaljnjem se je skupščina izrekla enoglasno proti laški univerzi v Trstu, manifestirala za reciprociteto zagrebske univerze z avstrijskimi in zahtevala ustanovitev slov.-hrv. univerze v Ljubljani, kar je bilo živahno in mogočno odobravano.

Südmarka v Pulju. Südmarka deluje tudi v primorskih deželah kar le more pridno. V Pulju obstoji močna podružnica gospa in deklet, ki prireja tudi veselice. V soboto so imeli tako pomladansko veselico, seveda dobro obiskano. — Izkazujejo izdatne prispevke.

Splošni vestnik.

Zavezina skupščina v Rudolfovem. Vse cenjene tovariše in tovarišice, ki se udeležijo Zavezine skupščine dne 6. in 7. avgusta v Gudolfovem in žele predložitve, naj javijo to do 15. julija tov. Viljem Gebauerju, nadučitelju v Smihelu pri Rudolfovem. Kdor se ne zglosi, se mu bo ustreglo le po možnosti. Tudi za banket naj se zglosi vsakdo pri imenovanem tovarišu ter pošlje 4 K do 1. avgusta t. l. Kdor se zglosi in ne pošlje tudi denarja se ne bo oziralo nanj. Pripravljalni odbor.

Odlikovanje. Načelnik slovenskih gasilnih društev, Karel V a z a b, nadučitelj v Brnu, je imenovan za cesarskega svetnika. — Odličnemu českoslovnski tovarišu na tem odlikovanju čestitam!

Učiteljskemu konviktu je daroval prijatelj učiteljstva, ki neče biti imenovan, 10 K, veselje se možnostni in odločnosti, ki z njo pobija „Učiteljski Tovariš“ klerikalno-vladna nasilja.

Priznanica. Gremij ljubljanskih trgovcev je na predlog šolskega odbora izrekel vodstvu in učiteljsstvu trgovske gremialne nadaljevalne šole za uzorno vodstvo in izvrstne učne uspehe najtoplejšo zahvalo in priznanje. — Na trgovski gremialni šoli poučujejo pod vodstvom nadučitelja Jakoba Dimnika ti-še učitelj: Ivan Dimnik, trgovski zemljepis; Fran Gärtner, drugi deželni jezik; Anton Lenarčič, trgovsko računstvo; Janez Levec, lepopis in drugi deželni jezik; Ivan Volc, korespondenco in knjigovodstvo; Avgust Waschte, trgovsko računstvo; dr. Gregor Žerjaja, trgovsko in menično znanstvo.

Državna slovenska ljudska šola v Trstu. Iz dobro poučenih krogov poročajo, da misli vlada dva slabo obiskana razreda nemške državne ljudske šole v Trstu opustiti in tako pripraviti prostor za pripravljeno novo državno šolo s slovenskim učnim jezikom.

Oporka na korist nemškemu Schulverein. Iz Lundenburga poročajo, da je ondi umrlj okrajni sodnik Buchwald zapustil nemškemu Schulverein 50.000 K.

Skrb mestne občine ljubljanske za dekliško izobrazbo. Ko se je mestna občina odločila ustanoviti višjo dekliško šolo, t. j. šolski zavod za višjo žensko izobrazbo, je obč. zastop pokazal, kaj razume pod napredkom in kulturo. Zdej imamo že tudi dekliški licej in društvo „Mladika“, ki skrbi za naraščaj. Ob podaljšani Šubičevi ulici se poslopje liceja s prizidkom razširja, a blizu tega je dospela tudi stavba „Mladike“ že do prtiličja. Kak prijeten vtisk napravi to na razumne starše, ki vidijo, da bodo svoja dekleta po ljudski šoli ali pa že

koncem zadnjih let poslali lahko v modernu urejeno višjo šolo! Obe stavbi bosta letos pod streho in bosta obe kmalu prenapolnjeni! Saj pa tudi ni čuda, če je gneča, ko pošiljajo slovenski starši iz štiri h k r o n o v i n svoja dekleta v ta slovenska zavoda!

Klerikalni obrekovalci. Hrvaško klerikalno društvo „Domogoj“ v Zagrebu je izdalo brošuro „Fiat lux“, v kateri so napredne di-jake proglasili za nemoralne in jim očitali, da so naprednega mišljenja postali zaradi obiskovanja javnih hiš in da v tem duhu vzgojujejo tudi srednješole, ki jih zato vlačijo v hiše javnega pohujšanja. Z ozirom na te podlosti je pet naprednih dijakov v „Pokretu“ imenovalo vse člane klerikalnega društva „Domogoj“ navadne in nesramne klevetnike. Klerikalci so se čutili žaljene in so vložili proti petorici — Caldareviču, Novaku, Peckoziču, Saračeviću, in Wolfu tožbo zaradi razžaljenja časti. Obravnava na to tožbo je bila preteklo soboto. Klerikalci so nastopili dokaz resnice, ki se jim pa je popolnoma ponesrečil. Sodnija je napredne obtožence oprostila, češ da s tem, ker so imenovali člane „Domogoj“ navadne in nesramne klevetnike, niso zrgrešili prestopka razžaljenja časti. Sodnija je izrekla, da se je klerikalni dokaz resnice, da so naprednjaki nemoralni, ponesrečil, dočim je obtožencem popolnoma uspel protidokaz, da napredno naziranje ni nemoralno. Hrvaški klerikalnim dijakom je to res sodnija sama pritisnila na čelo pečat „navadnih in nesramnih klevetnikov“.

Kmetijski pouk pri naših vojaki.

C. kr. poljedelsko ministrstvo se je vendar odločilo, v nekaterih štacijah deželnih brambovcev uvede kmetijski strokovni pouk. Druge vojaške branše zasedaj tega pouka še ne bodo deležne, ne še pa tudi vsi deželni brambovci. Učni načrt je že izdelan. Iz njega posnemamo, da se bo vršil pouk na teden po enkrat do dvakrat, vsekdar najdalje do eno in pol ure, in da se bo poljudno predavalo o kakovosti in o obdelovanju zemlje, o kmetijskem orodju in strojih, o raznih gnojilih in gnojenu, o vrstah, negovanju in spravljaju kulturnih rastlin, o rastlinskih in živalskih škodljivcih in njih zatiranju, o rastlinskih in živalskih boleznih, o živinoreji, o mlekarstvu, o planšarstvu, o kmetijskem knjigovodstvu, o rafajznovkah, o kmetijskem stavstvu itd. Vskemu predavanju ima slediti nepriljen razgovor, ki pa ne sme imati značaja strogega izpraševanja. Modele in slike, ki jih je treba za predavanja, imajo dati bližnje kmetijske šole. Hodilo se bo tudi skupno ogledovati vzorne kmetije in kmetijske naprave. Predavali bodo strokovni učitelji bližnjih kmetijskih šol, potovalni učitelji in dobri kmetijski praktiki. Troške nosi c. kr. poljedelsko ministrstvo. Stacij, kjer se v Cisltvaniji s takim poukom začne, je 10, med njimi tudi Maribor, na Štajerskem edina. Pouk za vojake ni obvezen: nobenega se torej ne more siliti, pač pa se bo vsakemu priporočalo, da se ga udeleži. Povod k tej odredbi so dali neprestani opomini naših poslancev in pa uspehi takšnega pouka v Nemčiji, Italiji in Franciji.

Česka in slovenska nevarnost na Dunaju raste. Dunajski „Deutsches Volksblatt“ pravi med drugim, da število českih delavcev in učencev na Dunaju jako raste. V nekaterih obrtih se je število českih in slovenskih učencev zvečalo za 800 odstotkov, kakor n. pr. v pekarski obrti. Prirastek českih učencev se pojavlja tudi v izkazih nadaljevalnih šol. L. 1883. je bilo v pripravljanih tečajih nadaljevalnih šol 3263 Čehov, l. 1907. jih je bilo 6125, dočim se je število nemških učencev v teh tečajih znižalo od 3770 na 3218. To naraščanje českih učencev pospešuje narodna organizacija mladine na Dunaju, ki jo vodi primarij dr. Drozda in posredovalnica, ki preskrbi mesečno vsaj 100 mladeničem in mladenkam českim službo na Dunaju. Iz tega izvaja „D. Volksblatt“, da se je treba temu českoslovnski navalu delavcev in obrtnih učencev zoperstaviti s tem, da začneta agilnejše delovati nemško-nacionalna organizacija učencev in posredovalnica. Že iz tega, da že nemški časopisi morajo priznati, da je dunajsko nemštvo v nevarnosti tudi že zaradi navala českih obrtnih učencev, je razvidno, da Dunaj ni tako nemško mesto, kakor pravijo.

Prvi slovenski zasebni trgovski tečaj. Tovariš Fran Gärtner je lansko leto otvoril v Ljubljani slovenski trgovski tečaj. Tak zavod smo Slovenci že davno pogrešali, ker so morale naše hčre pohajati nemške trgovske tečaje. Izgovarjalo se je s tem, da nimamo takih slovenskih učnih zavodov. Sedaj ta izgovor pač več ne drži in upamo, da bodo starši podpirali domačina, ki je svoj zavod zares docela moderno in z velikimi žrtvami ustanovil. To pa tem lažje store, ker je lastnik tečaja sam strokovno usposobljen in izprašan v vseh trgovskih predmetih ter že 16 let poučuje na trgovskih in obrtnih šolah z odličnim uspehom in je sedaj tudi učitelj na gremialni trgovski šoli v Ljubljani. Da je zavod res na višini, je dokaz, da je njegov lastnik sam zapolnil, naj se nadzoruje po strokovnih komisarijih, ki so določeni za Ljubljano in bo to edini zasebni zavod te vrste, ki bo imelo strokovno nadzorstvo. Priporočamo I. slovenski zasebni trgovski tečaj tov. Fr. Gärtnerja.